

OBSAH:

I.

Dějiny Žďáru od nejstarších dob až po založení kláštera žďárského r. 1253, str. 1—25.

Pomezní les. — Stezka Libicko-žďárská	3
Libická nazývá se od městyse Libice. Nejstarší zmínka o ní v listině z r. 1144 (?). Ve 12. století pozbývá důležitosti. Vznik cesty Haberské přes Bohdalov	4
Založení Žďáru při cestě Libicko-žďárské kovkopy.— Rudy v Českomor. pohoří dobývají se od pradávných dob	7
Ve hvozdu pomezním zakládány osady, neboť dle svědectví Jindřicha Heimburského sv. Vojtěch žďárský kostelíček vysvětil	8
Kníže Soběslav daruje újezd kostelu olomouckému, později jest jeho držitelem Jan z Polné, předek mocného rodu Janoviců	13
Založení kláštera cisterciáckého. Jan daruje les Něm. rytířům	14
Osecká listina. — Jan koupil ves Žďár	17
Smrt Jana z Polné. — Přibyslav z Křížanova a jeho rod	18
Zeť Přibyslavův, Boček z Obřan a jeho rod	19, 20
Na prosbu Bočkovu Opat Perchtold z Pomuku poslal mnichy, kteří r. 1252 sestoupili se v první konvent	20
Dary Bočkovy a jeho manželky klášteru. Potvrzení. — Místo a stavba kláštera	23
Původní klášter nacházel se v místech nynějšího Branského rybníka. — Mniši prvního konventu. — Vysvěcení kláštera	24, 25

II.

Dějiny žďárské od založení kláštera až do vymření po meči zakladatelského rodu Obřanského r. 1312, str. 29—56.

Etymologie slova Žďár	29, 30
Hospodářství žďárové — jména pro Žďár. — Stavba kamenného kláštera. — Smrt Bočkova 1255, jenž v závěti odkázal klášteru své jmění. — Rozsah statků klášterských. — Krajina mezi Žďárem a V. Městcem ve XIII. stol. osazena	33
Vdova po Bočkovi, Eufemie, usazuje se ve Žďáře a bydlí se svou matkou Sibyllou střídavě ve Žďáře a v Křižanově. — Dary klášteru. Sibylla odkázala mu celé jmění, taktéž Eufemie, která 1279 zemřela. Dcera Anežka provdala se za Hruta a sestra Eliška za Smila z Lichtenburka, příznavce kláštera	34
Smil daroval klášteru desátky ze stříbrných dolů a některé vsi	37—38
Opati kláštera: 1. Fridrich z Pomuku, za něhož podnikatel Ditwin vystavěl městys nedaleko kláštera	38
Zakládání »lhot«	39
Městys dal opat Winrich strhnouti; nalézal se asi na místě, kde je trať »na starém městě«	40
2. Konrád, 3. Wathelm, za něhož dostavěn dřevěný	40
konvent. — Letopisec Jindřich přišel do Žďáru, 4. Jindřich z Pomuku, 5. Winrich z Walsass, rádce Eufemie. — 1262 dokončena stavba »kamenného« kláštera. — Drahota. — Špitál u kláštera	43
Adelheida dala se v kláštere zazdíti. — Kronikář Jindřich uprchl. — Winrich povolán do Eborachu. — Dary Přemysla II.	44
6. Opat Jan I., 7. Jan II. »Kaifáš«. — Smrt Přemysla II. 1278 a biskupa Bruna. — Pěstní právo — loupeživí rytíři	45—46
Hladomor 1282. — Jan III., osmý opat, po něm opět Jan Kaifáš, Adam ze Sedlce, devátý. — Klášter trpí nájezdy loupežníků. Jan IV. z Pomuku, desátý, Arnold, jedenáctý opat. Gerhard a syn jeho Smil zemřeli	47
Jindřich navrátil se do kláštera. Mniši ve Žďáře. Letopis žďárský	48—49
Nadání kláštera od Anežky, krále Václava, Gerharda	

z Obřan	50
Žďár městečkem. Osady vzniklé po založení kláštera	51—52
Spory s templářským řádem, se šlechticnými z Malovce, s klásterem tišnovským, s bratry Heřm. a Čenkem z Přibyslavě o majetek	52—53
Nájezdy loupeživých rytířů.— Dar biskupa Theodoricha — Založení špitálu ve Žďáře	54
Válka mezi Albrechtem a Václavem II. Řádění vojska císařského na Moravě a Čechách	55
Dar Rajmunda z Lichtenburka. Smrt Václava II. Nepokoje v Čechách	55

III.

Dějiny městečka Žďáru od r. 1312 až po rozboření kláštera žďárského husity r. 1422, str. 57—81.

Jan Lucemburský nastoupil na trůn a zjednal pokoj; potvrdil klášteru privileje — též papež Jan XXI. Dar Jana z Meziříčí klášteru	59
Vzpouza šlechty proti králi. — Jindřich z Lipé a Jindřich z Lichtenburka potvrzují klášteru všechna nadání. — Vymáhání velikých daní — klášter musil vydati všechny skvosty a schudl úplně	60
Rod Pernštejnský mnohými dary klášter před spustnutím zachránil. Doly klášterské. — Další dary Jana z Meziříčí	61
Nepřátelé kláštera, zejména Štěpán, purkrabí Lichtenburský. Král Jan chrání kláštera	62
Karel markrabětem Moravským. — Dary Marie Steglové klášteru. — Kobylky r. 1338 ničí úrodu. — Utíkání poddaných. — Opat Václav I.	65
Spory kláštera s faráři v Hunkovicích a Obyčtově o desátek. Dary Budiše z Lichtenburka. — Rozkvět kláštera. Další dary pánů z Lichtenburka a Čenka z Bítova	66
Smrt Jana Lucemburského. Karel IV. potvrzuje klášteru všecky královské milosti a osvobozuje klášter od berní. — Dar Jana z Tasova. Bratr Karlův Jan markrabětem	67
Nová příkoří od Chotěboře. Ochráncové kláštera. — Dary bratří z Meziříčí a Tasa ze Skuhrova.	68
—Loupeživí rytíři v Javorku, Dalečíně a Rabenštejně. Korunovace Karla IV. a dar jeho klášteru	71

Zima bez sněhu, léto velmi deštivé r. 1359. Válečné nepokoje r. 1362. — Vznik a osudy »Hammermühle«. Dar Zdeňka z Ronova	72—73
Spory s Jindřichem z Lipé o hranice. — Vpád krále uherského na Moravu 1369. Smrt markraběte Jana 1375 a krále Karla 1378. Nástupce Václav IV.	74
Klášter koupil faru v Blučině. — Nepokoje v Čechách a na Moravě. Nové spory o desátky	75
Uhři vyplnili Hammermühle, čímž způsobena klášteru	76
značná škoda. Osady klášterské. Škúdcové kláštera.	79
Spory, hmotná tíseň, odprodávání a pronajímání statků	80—81

IV.

Dějiny kláštera a městečka Žďáru od r. 1422 až po r. 1588, kdy bylo právo ochranné nad klášterem odstoupeno Karlem, vévodou Münsterberským, biskupu olomouckému, str. 83—106.

Bouře husitské, smrt krále Václava IV., Zikmund pustoší statky českých pánů, zejména Viktorina z Poděbrad	85
Klášter rozbořen. Opat Jan Dědřich žalostí nad tím zemřel	86
Vesnice rozbořené ve válkách husitských. Smrt Žižkova. Opat z nouze prodává vodu u Křídlovic a zastavuje zlatý kříž. Jiří Poděbradský slitoval se nad klášterem	87
Nazván proto »pravým štiřtřerem a oprávcem« jeho. Činnost Jiřihó na prospěch kláštera. Změny v držení statků klášterských	88—90
Osady náležející klášteru r. 1483. Války Matyáše proti Jiřimu a o útrapách, které tím klášteru vzešly. Řeholníci vypuzeni. Špatné hospodářství opata Linhart a	91—92
Rozbroje v Čechách a na Moravě po smrti Jiřihó. Hladomor r. 1480 a časté loupeže. Prodej rybníka Dářka a svob. rychtářství v Něm. Boru. 1481 úrodný rok. Vladislav II. sídlí v Třebíči. Další odprodeje statků klášterských 1482—1487	93—95
Odstoupení opata Linhart a. Král Matyáš vrací klášteru zkonfiskované statky. Změny v držbě r. 1482—1487. . . .	96—98
Smrt Matyáše Korvína 1490 a volba Vladislava II. za krále uherského. Péče vévodů Münsterberských o klášter	99
Činnost opata Víta 1502—1520	100—101
Neúroda 1512 a 1513. Nový jarmark ve Žďáře. Smrt Vladislava II. 1516 a opata Víta. Po Vítovi následoval Jiří, po něm Ambrož. Spory s Janem Trčkou a Karlem	

Münsterberským	102—103
Báň ve Žďáře 1530. Války turecké a neúroda 1531 a 1532 . . .	104
Změny v držbě. Nástupce Ambrožův Václav III. Konsekrace konventního kostela 1556	105
Po Václavu III. zvolen Šimon, pak Jan X., Štěpán a Havel	106

V.

Dějiny kláštera a městečka Žďáru od r. 1588 až po r. 1638, kdy opat Greifenfels získal opět kupem panství kláštera žďárského (doba kardinála Dietrichsteina), str. 107—123.

Spory s biskupem olomouckým o právo nadační a ochranné . .	109
Občanstvo žďárské v boji proti biskupovi	110—112
Smrt biskupa Pavlovského a nastoupení Františka z Dietrichšteina	113
Uvolněná kázeň v klášteře a náklonnost řeholníků k reformaci.	
Protireformátorská činnost Dietrichsteinova ve Žďáře	114
Životopis jeho	115
Dietrichstein obviňoval mnichy u papeže a žádal za zrušení kláštera; vyjednávání o tom vedl Bazilij z Carpinetta, který o klášteře vydal příznivý posudek. Dietrichstein přece však dosáhl zrušení kláštera a připojení panství k biskupství. —	
Zprávy z listin uložených v makovici věže	117
Žďár městem r. 1607. Privileje města	118
Dietrichstein koupil Radešín; platí 1000 tolarů místo vydržování 12 mnichů	119
Do kláštera povolání františkáni. Prelatura změněna v zámek. Jesuité	120
Veliké zemětřesení a úkazy na obloze. Přestupování na víru katolickou dělo se místy jen na oko, neboť po vyhlášení patentu císaře Jos. II. část obyvatelstva přestoupila k církvi ev. reformované a luterské	121—122
Opat Greifenfels r. 1638 koupil klášter pro cisterciáky za 146.000 zl.	
Seznam osad patřících klášteru	123

VI.

Dějiny kláštera a města Žďáru od r. 1638 až po zrušení kláštera žďárského r. 1784, str. 125—154.

Velký dluh v tehdejších válečných dobách bylo klášteru obtížno spláceti	127
--	-----

V útrapách válečných mniši utekli na Žákovu horu. Mnoho osad zpustlo	128
Obyvatelé ve Žďáře. Rody, které od 30leté války do r. 1749 udržely se ve Žďáře. Klášter v trudných finančních poměrech	129
Po smrti Greifenfelsově 1650 navrhl opat Brábek v Citeaux, aby klášter byl prodán. Velké krupobití a požár	130
Zničení freskových maleb a nápisů na stěnách konventního kostela. Zásluha řeholníka Zemana, který fresky a nápisy částečně obkreslil	131
Bohatá úroda 1658. Nový jarmark ve Žďáře povolen. Zhoubné požáry 1662—1663	132
Mor v Čechách 1676; požár zničil klášter 1689	133
Opravy poškozených budov	134
Stavba nové věže v městě Žďáře. Ceny obilí, poplatky z dobytka a plat z hlav (Kopfsteuer) r. 1691	135
Úsilí kláštera umořiti dluhy	136
Smrt opata Edm. Wagnera	137
Ohromné škody způsobené povodní. Přírážky vojenské. Václav Vejmluva, opat, uspořádal majetkové poměry	138
Mor 1710. Morový sloup na náměstí. Nekatolíci na Žďársku	139
Děsná bouře 1714. Stavby V. Vejmluvy; nový hřbitov, Zelená hora	141
Kostel v H. Bobrové a ve Zvoli, hospoda v Ostrově	142
Prohlášení Jana Nep. za svatého. Požár zničil klášter. Hennet opatem. Útrapy válečné ve slezských válkách	144—146
Zemětřesení a kobyly 1758. Majetkový stav občanů; řemeslníci, povinnosti robotní 1749 a 1750	147
Stavby opata Henneta. Opat Lojk. Požáry ve Žďáře 1766 a 1767; sníh o sv. Duchu 1767	148
Neúroda a hlad 1770—1773. Ceny obilí po úrodných žních 1773. Úmrtnost ve Žďáře následkem tyfu z hladu	149
Vichřice 1774, selské povstání 1775, daně z nápojů 1778	150
sucho 1779, výroční slavnost prohlášení Jana Nep. za svatého; smrt opata Lojka a volba opata Steinbacha 1782	151
požár kláštera 1784 — zrušení kláštera 1784; smrt opata Steinbacha 1791	152
Statky klášterské rozprodány	155
Bibliotéka uložena z větší části v olomoucké univerzitní knihovně. Důležitost dějin kláštera pro dějepis a vlastivědu	156

VII.

Dějiny města Žďáru od r. 1784 až po dnešní dobu, str. 155—171.

Obce panství žďárského, novoveselského, radešinského a vojnoměsteckého	159
Zdravotnictví, školství na panství, Magistrát ve Žďáře.	160
Drahota ve válkách francouzských. Pěstování lnu po způsobu nizozemském	161
Farář M. Sychra. Poslední člen řádu Pavel Hájek zemřel 1837. Zastupitelstvo městské 1837. Opravy	162
Oprava věže na Zel. hoře, zničené bleskem 1842	164
Blesk při chumelici v únoru 1850. Zřízení pošty. Požár. Založení čt. spolku »Svatopluk« 1848. Jan Pluhař založil chudobinec 1857	165
Požár 1864, události za války 1866. Pruské vojsko ve Žďáře 10. června 1866	166
záznamy o tom P. J. Kratochvíle	167—169
Cholera. Počet obyvatelů r. 1869	169
Žádost o nižší realné gymnasium. Škola, zřízení měšťanských škol. Spolky. Počet obyvatelstva 1900. Zakončení	170—173

Dodatky

Rodokmen pánů z Obřan a pánů z Kunštátu a Poděbrad, zakladatelů a ochránců kláštera žďárského	176—177
Zakládací listina kláštera žďárského z r. 1252	178
Posloupnost opatů kláštera žďárského	179—181
Seznam měst, městeček, vesnic a osad, které patřily k panství kláštera žďárského, neb z kterých klášter měl různé požitky a příjmy	181—182
O řádu cisterciáckém	183
O »Letopisech žďárských« a o kronikáři Jindřichu Heimburském	185
O znaku města Žďáru	188
Seznam majetníků hospodářství, řemeslníkův a domkařů (bez polí) ve Žďáře po třicetileté válce	190
Seznam majetníků domů ve Žďáře dle josefinského katastru	193
O bývalém magistrátu města Žďáru a o udělování práva měšťanského ve Žďáře	196